

Katsauksia.

J. J. Mikkola †.

Se tutkijapolvi, johon professori J. J. Mikkola kuului, 1860-luvulla päivänvalon nähneiden tiedemiestemme maineikas sarja, on nyt miltei viimeistä miestä myöten poistunut elämästä. Mikkolan saimme nähdä tieteelle uskollisena parissamme suhteellisen kauan, hänen kun oli suotu päästä useita tutkijatovereitaan (H. Paasosta, Y. Wichmannia, K. Krohnia ja E. N. Setälää y.m.) korkeampaan ikään. Täyttäessään 80 vuotta äskettäin (6. VII. 1946) hän sai elämäntyöstään runsaasti monissa muodoissa ilmenevää, hyvin ansaittua tunnustusta. Tämä on eräänlaisena, tosin vain kovin mietona lohdutuksena meille nyt, kun olemme hänet menettäneet. Kuolonsanomana saapuessa 28. IX ei suuresta juhlapäivästä ollut kulunut vielä kolmea kuukauttakaan.

On poistunut harvinaisen joustava henki, johon kätkeytyi ihmeteltävä tietomäärä ja tiedonvaltaamiskyky. On poistunut myös lämmin, hienostunut ihminen. Mikkola elää yhä julkaisuissaan, niinkuin elää jokainen tiedemies. Hän elää myös siinä kylvössä, joka on persoonallisessa kosketuksessa kylväytynyt hänen aarraitastaan sekä oppilaihin että työtovereihin. Paljon on kylvänyt myös kulttuurihenkilön tosi humaninen ja lämmin sydän — tällainenkin kylvö tulee usein välillisesti tieteen hyväksi. Mutta paljon on samalla mennyt hänen mukanaan iäksi hukkaan.

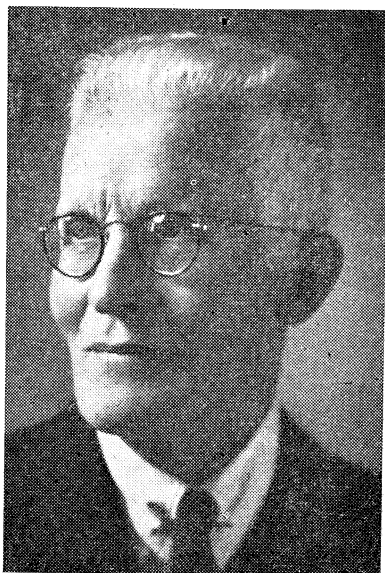
¹ Elias Lönnrotin Suomal.-ruotsalainen sanakirja, hakus. Jyränkö.

Virittäjän lukijat tietävät hyvin, että Mikkola, vaikka oli slaavilaisen filologian professori, kuuluu myös Virittäjän edustamaan tieteeseen. Sitä osoittaa mm. Virittäjä itse, jossa Mikkola on julkaissut etymologisia tai oikeakielisyyttä y.m. koskevia artikkeleita. Virittäjä omisti v. 1936, hänen täyttäessään 70 vuotta, hänelle juhlanumeron, ja 80-vuotispäivänään tänä vuonna Mikkola sai Finnisch-ugrische Forschungenin hänelle omistaman juh-lakirjan, joka näkyvämmiin kuin mikään muu ilmaisee hänen merkityksensä suomalais-ugrilaisessa tutkimuksessa.

Itämerensuomalaiset kielet, siis nimenomaan Virittäjän itselleen aitaama työmaa, ovat enemmän kuin etäsukukielet olleet Mikkolan tutkimustyön kohteena. Hän on käsitellyt joskus itämerensuomalaisten kielten omaperäisiä sanoja, mutta paljon useammin lainoja, olivatpa nämä sitten indoiraanilaisia, balttilaisia, germaanisia tai slaavilaisia. Erikoisesti liittyy viimeksimainittu lainaryhmä Mikkolan nimeen, hän kun on valaissut suomalais-slaavilaisia kosketuksia paitsi kahdessa teoksessa myös lukuisissa kirjoitelmissa. Se kuva, joka meillä yleensä on slaavilais-suomalaisista kosketuksista, on Mikkolan piirtämä. Niin monenlaisia käsityksiä kuin onkin esitetty esimerkiksi slaavilaisten lainojemme iästä ja alkuperästä — eräät ulkomaalaiset tutkijat ja myös E. N. Setälä ovat poikenneet huomattavasti Mikkolan kannasta — tuntuu mielestäni yhä edelleenkin luotettavimmalta se kanta, joka kuvastuu Mikkolan väitöskirjasta ja sen laajennetusta laitoksesta »Berührungen zwischen den westfinnischen und den slavischen Sprachen».

Ihmisen sanotaan aina palaavan ensimmäiseen rakkauteensa. Kun v. 1894 ilmestynyt »Berührungen» oli loppuunmyyty, antoi Mikkola v. 1938 uuden esityksen samasta, joskin nyt hiukan suppeammaksi aidatusta aiheesta teoksessaan »Die älteren Berührungen zwischen Ostseefinnisch und Russisch». Tämä teos eroaa huomattavasti edeltäjästään. Tekijä näkee nyt aikaisemmissa lainasanatutkimuksissa — myös omissaan — suurta liioittelua ja on taipuvainen useissa tapauksissa pitämään omaperäisenä sellaista, mikä ennen oli selitetty lainaukseksi. Myös useista pääkysymyksistä on käsitys muuttunut. Vaikka uusi teos sisältää eräissä tapauksissa todellisia oikaisuja ja lisäyksiä, ei aikaisemman teoksen arvo mielestäni ollenkaan horju siitä, mitä uudessa tarjotaan.

Harvinaisen runsasisältöisiä ovat monet lainasanoja koskevat kirjoitelmat. Niillä on useinkin varsin vaatimaton nimi. Luulisi esimerkiksi,

J. J. Mikkola.

että *Ladoga* — *Laatokka* (1906) koskisi vain otsikkona olevia nimiä. Todellisuudessa se on oikea tietoaarre, jossa ratkaistaan monet tärkeät ongelmat.

Mikkolalla on ollut mm. erinomainen balttilaisten ja germaanisten kielten tuntemus, ja useat hänen tutkimuksensa koskevat juuri näitä kieliä. Hänellä on ollut tällöin tilaisuus valaista myös suomalais-balttilaisia ja suomalais-germaanisista kosketuksista ja antaa arvokkaita lisiä kummankin lainakerroksen tuntemiseen.

Mikkolan laajaan harrastuspiiriin kuului myös suomen kielen viljely ja oikeakielisyys. Hänellä oli oma käsityksensä siitä, mihin suuntaan nuorta kirjakieltämme oli kehitettävä. Usein on juuri Virittäjä ollut hänen mieliteittensä tulkkina. Hän on myös eräiden kielemme uutissanojen luoja.

Se puoli Mikkolan tieteellisestä toiminnasta, jota ei voi sivuuttaa Virittäjän palstoilla, on vain pieni osa hänen tutkimustyöstään. Emme kuitenkaan puutu tässä hänen slavistisiin y.m. julkaisuihinsa, joilla hän on saavuttanut yleismaailmallisen maineen.

Mikkolan poismeno on korvaamaton tappio. Ketään, jossa tapaisi yhtyneinä hänen tietomääränsä, tutkijanominaisuutensa ja kulttuuri-merkityksensä, ei ole näköpiirissä.

Olemme tulleet paljon köyhemmiksi.

Jalo Kalima.